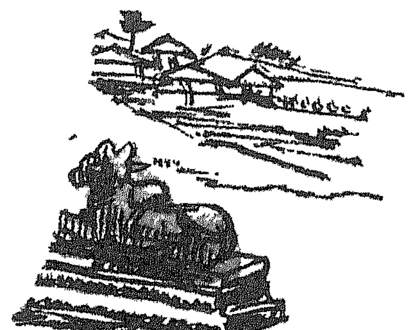

దేవుడి పిలుపు

పడక తిన్నగా కుదరక అటు నుండి ఇటు ఒత్తిగిల్లారు అప్పిగాడు. తల కింద పెట్టుకొన్న రాయి రోజూ కన్న మరీ గట్టిగా ఉన్నట్టు అనిపించింది. నడ్డి కింద కరకరమని నలుగుతున్న ఎర్ర కంకర పల్లేరుకాయల్లా గుచ్చుకోసాగింది.

నడి శీతాకాలం. చలి ఎముకల్ని కొరికేస్తోంది. పైగా రెండు రోజులై ఒకటే ఈదురుగాలి. చాలీ చాలని పైగుడ్డని ఎంతగా సాగదీసి కప్పుకొన్నా, ఒంటపట్టిన చలి అదుపులోకి రావడం లేదు. వెచ్చదనంకోసం కాళ్ళని బాగా ముడుచుకొని, డొక్కలో దోపుకొని పడుకోవడంతో ఒళ్ళంతా నొప్పులు పట్టుకొంది. చలికి నిద్ర తేలిపోయినా ఇంకా బద్ధకం మాత్రం వదలలేదు. ఒళ్ళు విరుచుకొని, లేచి కూర్చుని జేబులోంచి బీడీ ముక్క తీసి అంటించాడు. ఎవరో పెట్టి పుట్టిన అదృష్టవంతుల ఇంటి ప్రహారీ గోడకి ఆనుకొని కూర్చుంటూ, ఆకాశం వైపు చూసి, 'ఏ లెంతవుతాదో?' అనుకొన్నాడు.

ఆకాశం మేఘాల దుప్పటి కింద ముసలమ్మలా ముడుచుకు పడుకొంది. కన్ను పొడుచుకు చూసినా ఒక్క చుక్క అయినా అగుపించ లేదు. నిజానికి చుక్కల్ని చూసి వేళెంతయిందో చెప్పగల నేర్పు అప్పిగాడికి లేదు. అవ్వ దృష్టి బాగా ఉండే రోజుల్లో, రాత్రి ఏవేళప్పుడు అడిగినా ఒక్కసారి ఆకాశం వంక చూసి టైమెంతయిందో టక్కున చెప్పేసేది. ఒక్క అరగంట అటూ ఇటూగా అది సరిపోయేది కూడా.

అవ్వ చూపు పోయి ఆర్నెల్లయింది. అవ్వ కాళ్ళు పోయి అరవై ఏళ్ళకి పైగా అయింది. కావలసిన వాళ్ళంతా ఆకలి రక్కసికి బలైపోయి చాలాకాలం అయింది. అయినా, అవ్వ ఇంకా బ్రతుకుతూనే ఉంది. ఏ రోజు కా రోజే సరి అన్నట్టున్న ఆ ప్రాణం ఇంకా బొందిలో కొట్టు కొంటూనే ఉంది.

అవ్వ పేరు ముత్యాలు. "ముత్తవ్వా" అని పిలుస్తాడు అప్పిగాడు. అప్పిగాడికి ముత్తవ్వతో ఉన్న అనుబంధం రక్త సంబంధమైంది కాదు. కుల సంబంధమైంది కూడా కాదు. అది మాటికి మారు పొత్తూ ధన సంబంధమైంది. కాళ్ళు లేని ముత్యాలుకి మొగుడూ, కొడుకూ పోయాక మనిషి అవసరం పడింది. కడుపు మాడుతూ తిరుగు లాడుతున్న అప్పిగాడికి తిండి పెట్టే మనిషి కావలసివచ్చింది. అడవిలో ఉసిరికాయ, సముద్రపు ఉప్పు కలిసి రుచికరమైన ఊరగాయగా మారినట్టు అవసరం వారిద్దరి మధ్యా అవ్వా మనుమల సంబంధాన్ని సృష్టించింది.

ముత్యాలుని ఉదయాన్నే అది కోరిన చోటుకి చెక్కబండిమీద ఈడ్చుకుపోయి కూర్చోపెట్టడం, దాని టీనీళ్ళు, తిండి తిప్పలు వగైరా చూడ్డం, మళ్ళీ చీకటి పడేవేళకి ముష్టివాళ్ళ కాలనీగా పేరు గాంచిన ఆ పేవ్‌మెంటు మీదికి దాన్ని చేరవేయడం — ఇదీ అప్పిగాడు క్రమం తప్పకుండా రోజూ చెయ్యవలసిన పని. ఈ పనికి ప్రతిఫలంగా రోజూ తన కొచ్చే డబ్బుల్లో సగం వాటా వాడి కిస్తుంది ముత్యాలు. ఆ డబ్బులతో అప్పిగాడికి తిండికి డోకా లేకుండా గడిచిపోయేది. ఆదే పండుగ రోజో, పర్వదినమో అయితే నోరు తడుపుకోవడానికి కూడా నాలుగు డబ్బులు మిగిలేవి.

వాడి సొమ్ము వాడికి వాటా పెట్టగా, తన వంతు మిగిలిన సొమ్ముని నోట్లుగా మార్చుకొని, తన మొలలో ఉండే చిన్న గుడ్డ సంచీలో అతి భద్రంగా దాచు కొనేది ముత్యాలు. దేశంలో కరువు కాలు పెరిగి, మనుషుల్లో ధర్మబుద్ధి కొరవడే పరిస్థితి ఏర్పడేవరకు ఈ ఏర్పాటు ఇద్దరికీ లాభసాటిగా ఉంటూ వచ్చింది. దేశంలో తిండి గింజల ధరలు కనీ వినీ ఎరగనంతగా పెరిగిపోవడంతో సామాన్య సంసారుల చేతుల్లో దాన ధర్మాలకి పైసా మిగలక ముత్యాలు దిన సరి రాబడి బాగా పడిపోయింది. తను చేస్తున్న చాకిరీకి అది ఇస్తున్న సొమ్ము కిట్టుబాటుగా లేదని అప్పిగాడు విసు క్కొంటున్న సమయంలో, ముత్యాలుకళ్ళు కూడా పోవడంతో అసలు కథ మొద లయింది.

వయసు మునురుకొచ్చి రోగంతో బొత్తిగా పడక వేశాక ముత్యాలుకి కోపంతోపాటు కోరికలు కూడా రోజు రోజుకీ ఎక్కువ కాసాగాయి. అది చెయ్యలేదనీ, ఇది పెట్టలేదనీ రోజంతా అప్పిగాణ్ణి నోరు ముయ్యకుండా తిట్టి పోసేది. ముత్యాలు తనకి చూపకుండా రొంటిని దోపుకొనే ఆ చిన్న గుడ్డసంచీలో చాలా సొమ్ము దాచి ఉంటుందనే నమ్మకమే లేకుంటే, దాని కర్మానికి దాన్ని వదిలి అప్పిగాడు ఎప్పుడో పలాయనం చిత్తగించి ఉండేవాడు. ఇంతకాలం చాకిరీ చేసి, ఈక కాచి నక్కల పాలు చేసినట్టు, దానిని వదులుకు పోవడం బుద్ధి తక్కువ అనే అభిప్రాయంతో, అది ఎన్ని తిట్టినా ఎదురు చెప్పకుండా పడి ఉంటున్నాడు.

ముత్తవ్వ ఆ విధంగా మొలలో దాచిన సొమ్ము, అయిదో, పదో ఉంటే దానితో రెండు రోజులు మనసు తీరా ఇంత తాగి మజా చెయ్యవచ్చునీ, అలాకాక ఆ మొత్తం

ద్వివేదుల విశాలాక్షి

వందో ఏభయ్యో ఉంటే దానితో ఏదో చిన్న వ్యాపారం లాంటిది ప్రారంభించి ఈ ముష్టి బ్రతుక్కి ఇంతతో మంగళం పాడాలనీ అప్పిగాడి అభిప్రాయం. ఆ ఆశ తోనే రోజు వెనక రోజుగా ముసిల్దాని చావుకోసం ఎదురుచూస్తూ కాలం గడుపు కొస్తున్నాడు అప్పిగాడు.

ఒంట్లో రోగం, కడుపులో ఆకలి, బయట చలి, ముసలి ముత్యాలుకి రాత్రి పూట సరిగా నిద్ర పట్టదు. ఇంకా మూడైనా కాకుండా లేచి కూర్చుం టుంది — "నెగరా, అప్పిగా, తెల్లారి పోనాది" అంటూ.

పల్లెటూళ్ళలో అయితే కోడికూతలు, పశువుల అలికిడి, పక్షుల అరుపులు రాత్రి తెల్లవారుతున్నట్టు తెలియజేస్తాయి. అదే పెద్ద పట్నాలలో అయితే మిల్లుకూతలు, పాల బళ్ళ చప్పుళ్ళు, పేపరు కుర్రాళ్ళ కేకలు తెల్లవారుతూంది లెమ్మని పట్నవాసులకు మేలుకొలుపు పాడతాయి.

ఇంకా నాలుగు కాకుండానే గవర్న మెంటు పాల సప్లయి వాన్ ఒకటి రోడ్డు అదిరేలా రొదచేస్తూ రోజూ ఆ పక్క వీథిలోంచి వెళుతుంది. ఆ ధ్వని చుట్టు పక్కల ఇళ్ళలో కాపురముండే ఇల్లాళ్ళకు, ముఖ్యంగా ఉదయాన్నే భర్తను ఆఫీసుకి, పిల్లల్ని స్కూళ్ళకి అంపకం పెట్ట వలసిన ఆడవాళ్ళకి ఒక అలారమ్ వంటిది. ఏ రోజైనా అది కాస్త వేళ తప్పించి వస్తే అటువంటి గృహిణుల దిన చర్య ఆనాడు అస్తవ్యస్తంగా తయారవుతుంది అన్నా అందులో ఆశ్చర్యపోవలసింది లేదు.

అంతవరకు మెల్లమెల్లగా అప్పిగాడికి మేలుకొలుపు పాడే ముత్యాలు ఆ బండి చప్పుడు వినడంతోనే తన కంఠాన్ని, పాడే తీరుని కూడా హెచ్చించి, "నెగరా ... నీ జిమ్మడ ... నోరెండి సత్తన్నా... కసిన్ని టీనీళ్ళు తెచ్చి గొంతులో పోయ్" అంటూ తిట్లకి తగులుకొంటుంది.

ఇంకా పూర్తిగా బద్ధకం వదలని పేవ్‌మెంటు వాసులకు అవ్వ తిట్లతో నిద్రాభంగం కాగా, అందుకు కారకుడైన అప్పిగాడి మీద విరుచుకుపడతారు. "అది గడించెట్టే సన్నాలన్నా పందిలా పడి తిన్నావు. ఇప్పుడు అది నోరెండి కాసిన్ని టీనీళ్ళు తెమ్మంటే నెగకుండా పల్లుక తొంగున్నావు ... మడిసై పుట్టాక ఇస్వాస ముండాల" అంటూ నీతులు చెపుతారు.

మరి కొంతసేపు అవ్వ తిట్లు, ముష్టి సమాజపు పెద్దల హితబోధలు వింటూ గడిపేసి, ఇంక లేవక తప్పదన్నట్టు అప్పుడు లేస్తాడు అప్పిగాడు. అరమైలు దూరంలో ఉన్న రాజులు టీ కొట్టు దగ్గరికి అంచులు విరిగిపోయి, సొట్టలు పడ్డ ఒక అల్యూమినియమ్ గ్లాసు పట్టు కొని, మనసులో ముసిల్దాన్ని తిట్టు కొంటూ బయలుదేరతాడు. ముత్యాలు టీ కోసం ఇచ్చిన డబ్బులు ముందురోజే బీడీలకి ఖర్చయిపోయి ఉంటాయి కాబట్టి రాజులు దయ తలిచి అరువు పోస్తే ఆ టీ నీళ్ళు తెచ్చి అవ్వ గొంతుకలో పోసి బయటపడ్డం, లేకుంటే ఆ పోవడం

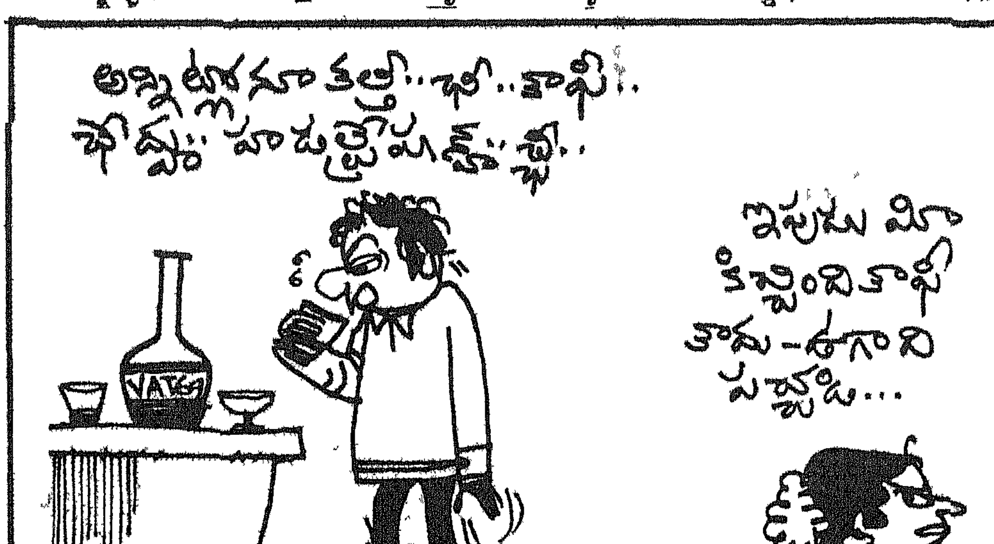

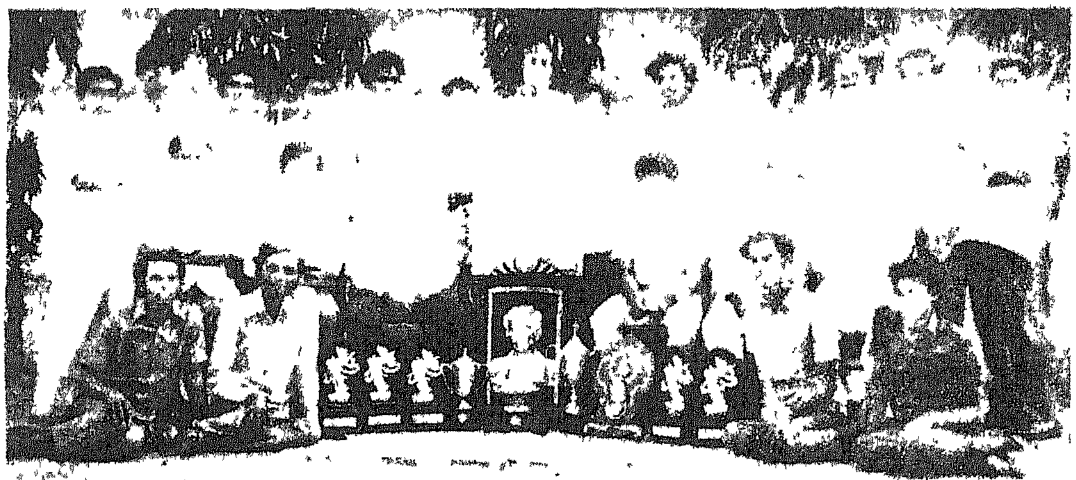

ఇటీవల రాజమండ్రిలో జరిగిన నాటక పోటీలలో పాల్గొని 'తరంగాలు' నాటకానికి ఉత్తమ ప్రదర్శన, ఉత్తమ దర్శకత్వం, ఉత్తమ నటుడు, ఉత్తమ కారెక్టర్ యాక్టర్, ఉత్తమ నటి, ఉత్తమ రంగాలంకరణ, ఉత్తమ ఆహార్యం—మొత్తం ఏడు బహుమతులను గెలుచుకొన్న రావూజీ ప్రొడక్షన్స్ (విశాఖపట్టణం) బృందం

అలాగే ఉడాయించి మళ్ళీ జాము పొద్దెక్కాకనే అవ్వ దగ్గరికి రావడం.

అప్పిగాడు బీడీ ఆఖరి దమ్ము లాగి అవతల పారేయబోతూంటే, పక్కవీథి లోంచి పాల బండి రొద చేసుకుంటూ తరలిపోయింది. ముత్యాలు అంతవరకు నిద్ర లేవకుండా పడుకోవడం అప్పిగాడికి ఆశ్చర్యం కలిగించింది. 'ఈ యేల ముసిల్దాని కేటయింది? ఇంకా నెగనేదు' అనుకొన్నాడు.

వాడు అలా గోడకి చేరబడి మరో కునుకు తీసి లేచేసరికి కూడా ముత్యాలు ఇంకా అలాగే ముడుచుకొని పడుకొని ఉంది. చుట్టుపక్కల ముష్టివాళ్ళంతా ఎవరి పనులమీద వాళ్ళు వెళ్ళిపోయారు. చలికి ఉంగ చుట్టుకొని అలా పడుకొన్న ముత్యాలుని చూస్తే ఎందువల్లో ఆ రోజు అప్పిగాడి మనసులో జాలి పుట్టుకొచ్చింది. 'ఈ సలికి తట్టుకోనేక నానే సత్తన్నా — ముసిలిముండ ఎలా ఒరిత్తందో?' అనుకొన్నాడు. ఆ జాలి ఫలితంగానే, అది లేచి అడక్కుండా టీ ఎట్టుకు రావడానికి రాజులు కొట్టువైపు బయలు దేరాడు. ఆ రోజు అరువు పెట్టనని విసుక్కోకుండానే రాజులు టీ గ్లాసులో పోశాడు. "ముసిల్దాని కెలా ఉందేటి?" అంటూ ముత్యాలు ఆరోగ్యం గురించి పరామర్శ కూడా చేశాడు. ముసలి ముత్యాలు చస్తే అప్పిగాడు ధనవంతుడవుతాడు అన్న మాట ముందు రోజు ఎల్లయ్య వల్ల వాడు విని ఉన్నాడు. ఆ పలకరింపులోని అంతరార్థం అదే.

అప్పిగాడు టీ పట్టుకు వచ్చేసరికికూడా ముత్యాలు ఇంకా లేవలేదు. కదలక, మెదలక అలాగే పడి ఉంది. "ముత్తవ్వా! నెగవ్ ... టీ సల్లారిపోతంది" అంటూ అది తల మీదుగా కప్పుకొన్న చిరుగుల దుప్పటిని తొలగించాడు. అవ్వ నిద్ర పోవడం లేదు. దాని కళ్ళు పగిలిన పత్తికాయల్లా తెరుచుకొనే ఉన్నాయి. అవి అప్పిగాడి వంక రెప్పవెయ్యకుండా చూస్తున్నాయి.

"ఒసే ... ముత్తవ్వా ... సచ్చిపోనావుటే!" అన్నాడు అప్పిగాడు, దాని చెయ్యి పట్టుకొని కుదుపుతూ.

ఆ రాత్రి కురిసిన మంచంత చల్లగా ఉంది అవ్వ ఒళ్ళు. పక్కగా పడి ఉన్న కొయ్య దుంగంత గట్టిగా ఉంది దాని చెయ్యి.

అవ్వ చావుకోసం నెల రోజులుగా గంటలు, నిమిషాలు లెక్కపెట్టు కొంటున్నాడు అప్పిగాడు. వాడు ఎదురుచూసిన ఆ క్షణం వచ్చింది. కాని, ఏ కారణం గానో వాడికి కలగవలసినంత ఆనందం మాత్రం కలగలేదు. పైగా కళ్ళ వెంట రెండు నీటిబొట్లు అవ్వ శవంపై టపటప రాలాయి. "ముసిల్ది సెప్పా సెయ్యాకుండా సచ్చూరుకుంది" అంటూ తనలో తనే దిగులుగా గొణుక్కున్నాడు.

అప్పిగాడి స్వగతం విని బద్ధకంగా కళ్ళు నులుపుకొంటూ లేచి కూర్చున్నాడు ఎల్లయ్య. ఎల్లయ్య అప్పిగాడికి గురువులాంటి వాడు. ముష్టి విద్యలో గల సులువు బలువులు, మాయమర్మాలు అన్నీ వాడిదగ్గరే నేర్చుకొన్నాడు అప్పిగాడు. వయసుకి అప్పిగాడి కంటే ఏమంత పెద్ద కాకపోయినా, బుద్ధిలో ఎల్లయ్యదే పైచెయ్యి. ఆ ముష్టివాడలో ఎవరికి ఏ సమస్య ఎదురైనా "ఎల్లయ్యా" అంటూ సలహా కోసం వాడి దగ్గరికే వస్తారు అంతా.

"ఏట్రా, అప్పిగా, ముసిల్ది కునికేసిం దేటి?" అన్నాడు ఎల్లయ్య, కొద్దిగా ఆవులిస్తూ.

"యెప్పుడూ?" అన్నాడు దగ్గరికి వచ్చి దాని ముఖం చూస్తూ.

"నానూ ఉప్పుడే సూత్త" అన్నాడు అప్పిగాడు, పై గుడ్డతో కళ్ళు తుడుచు కొంటూ. ముసిల్దాని చావుకోసం అంతకాలం కాటి దగ్గర సిక్కలా కనిపెట్టుకొని కూర్చున్న అప్పిగాడు అలా కళ్ళు తుడుచుకోవడం చూసి 'ఇంకా పిన్నోడు. అనుభవం పోలదు' అనుకొన్నాడు ఎల్లయ్య.

పట్నం మేలుకొన్నా, ఇంకా రోడ్డు మీద అంతగా జనసంచారం లేదు. తప్పనిసరిగా బయటికి వచ్చిన వాళ్ళయినా ఎవరి తొందరలో వా ళ్ళున్నారు. పేవ్‌మెంటుమీద చచ్చి పడున్న ముసిల్దాన్ని కానీ, డబ్బుకోసం దాని మూట వెదుకుతున్న ఆ ఇద్దరు మిత్రుల్ని కానీ ఎవరూ గమనించలేదు.

అట్టే సేపు వెతక వక్కరలేకుండానే అవ్వ భద్రంగా దాచుకొనే గుడ్డ సంచీ దొరికింది. కాని, అందులో అప్పిగాడు ఆశించినట్లు వందా, పిదంయ్యా లేవు. అయిదూ, పదీ కూడా లేదు. అంతా కలిపితే రెండు రూపాయల లోపు చిల్లర డబ్బులు ఉన్నాయి. ముత్యాలు తన ఆర్జన ఆ సంచీలో కాక ఇంకెక్కడో దాచి ఉంటుందన్న అనుమానంలో శవాన్ని అటు ఇటు ఒత్తిగిల్లించి, కట్టుకొన్న బట్ట సడలించి చూశారు. తలకింద ఉన్న చింకి గుడ్డల మూట విప్పి చూశారు. కాని, ఫలితం లేకపోయింది. ఆ సంచీలో ఉన్న డబ్బులు మినహా దాని దగ్గర ఇంకో పైసా అయినా కనిపించలేదు.

ముత్తవ్వ దాచిన సొమ్ము అంతకన్న చాలా ఎక్కువగా ఉంటుందని అప్పిగాడి నమ్మకం. చూస్తే తను లాక్కొంటాడని, అది ఆ సొమ్మును ఇంకెవరి దగ్గరో దాచ పెట్టి ఉంటుందని వాడి అనుమానం. "సీ ... ముష్టి పంజ ... సేకిరి నాసే సెయించుకొని సొమ్మింం కేరికో మింగ

ముఖస్తుతి

ముఖస్తుతులతో పరస్పరం పొగుడుకుని, అభినందించుకునేవారు ఎవరిని వారు ఎదుటి వ్యక్తిని మోసగిస్తున్నామనే అనుకుంటారు, చివరికి ఎవరు మోసపోరు.

—కోట్లి

"పెట్టింది" అంటూ చచ్చినదానిని వడ తిట్టిపోశాడు.

ముత్యాలు దాచిన సొమ్ము అందక పోయినా, అంతకాలం గా పినపాటిగా దగ్గర మసలినందుకు దాన్ని కాల్చడం అన్న బాధ్యత వాడిపై పడింది. ఎల్లయ్య సలహా మీద ముత్యాలు ఏళ్ళ తరబడి కూర్చుని ముష్టి అడుక్కొనే ఈశ్వరుడి గుడి ముందు దాని శవాన్ని పెట్టుకొని ఇద్దరూ కూర్చున్నారు.

"ధర్మం చెయ్యండి, బాబులు—దానం చెయ్యండి, అమ్మలు. అనాది పేత దగనం— కోటి తీర్థాలు తిరిగొచ్చినంత పుణ్యం!"

ఎల్లయ్యకి ఆ పాట కంఠతా వచ్చు. ఒకటి, రెండు సార్లు కూలికి ఒప్పు కొన్నప్పుడు నేర్చుకొన్నాడు. అప్పిగాడు అనుభవం లేకపోయినా, సులువుగానే వరస అందుకొన్నాడు.

ఆ రోజు ఏకాదశి. పర్వదినం. దేవుడి దర్శనానికి చాలా మంది మనుషులు వచ్చి పోతున్నారు. రోజూ అలవాటుగా వచ్చే వాళ్ళే కాక, కొత్త వాళ్ళు కూడా వస్తున్నారు. రోజూ వచ్చే వారిలో కొంత మందికి ముసలి ముత్యాలు ముఖం పరిచయ మయిందే. 'ఈ ముసిల్దానికి ఇంతకాలానికి దేవుడి పిలుపు వచ్చింది' అనుకొంటూ శవం ముందు ఎవరికి తోచినది వాళ్ళు వడేసి వెళ్ళిపోతారు.

దేవుడి దర్శనానికి వచ్చే వారి మనసుల్లో మామూలు సమయాల్లోకన్న కాస్తంత ధర్మ చింతన, పాప భీతి సహజంగా ఉంటాయి. రోజూ ఇంటి ముందు కొచ్చే ముష్టివాడికి చెయ్యి విదిలించని వాళ్ళు కూడా గుడి ముందు ముష్టి వాళ్ళ గుడ్డల్లో ఎంతో కొంత వేసి పోతారు. అందునా ముసిల్ది ఏకాదశి పర్వదినాన చచ్చిపోయింది. ఆ శవ దహనానికి సాయపడితే అందువల్ల లభించే పుణ్యం మామూలుగా వచ్చేకన్న అంతో ఇంతో అధికంగా ఉంటుందన్న నమ్మకం కొంత. జీవితంలో ప్రతి విషయానికీ డబ్బుతో వెలకట్టే మనుష్యులు, పాప పుణ్యాల వ్యాపారంలో కూడా ఆ పాటి లెక్కా డొక్కా చూసుకొని ఖర్చు చెయ్యడం సహజమే కదా!

ఆలా అంతకాలం ఆ ముష్టి బ్రతుకు బొక్కొచ్చి ముత్యాలు ఏకాదశి నాడు చచ్చిపోవడం ఒక విధంగా చెప్పాలంటే అప్పిగాడికి లాభించింది. పొద్దుపోయే వేళకి శవం ముందు కూడబడ్డ డబ్బులు లెక్కపెట్టుకొంటే వాళ్ళు అనుకొన్న దానికన్నా రెట్టింపు ఉంది ఆ సొమ్ము. "మా మంచేలకే చచ్చిందిరా ముసిల్ది.

> ## విశ్వాసం
>
> వివేకవంతులు రెండు రకాలు. భగవంతుడు ఉన్నాడనే విశ్వాసంతో ఆరాధించేవారు. లేడనే విశ్వాసంతో అన్వేషణ జరిపేవారు. మిగతవారు తమ పైన తమకే నమ్మకం లేనివారు.
>
> —టిసిక్

ఇంకో ఏళ్ళైతే శవం ముంగల ఇంత పొమ్మడదు" అన్నాడు ఎల్లయ్య తృప్తిగా.

"అంతా ఆ భగమంతుడి దయ. నెగు ... నెగు ... జేగి దీన్ని తగలేసి మిగిలిన డబ్బెట్టి ఓ సుక్కేసుకొద్దాం" అన్నాడు అప్పిగాడు.

"ఓ రోరె ... పొద్దుటేల తాగిన టీసీల్లు. నా కడుపు కాలిపోతంది. మొదల ఇంత కూడు తిని వచ్చాక తగలేద్దాం. తొందరేటి?" అన్నాడు ఎల్లయ్య.

ఎల్లయ్య ఆకలి మాట ఎత్తేసరికి అప్పిగాడి కడుపులో కూడా పాములు బుసకొట్టాయి. ఇద్దరూ సాయం పట్టి ముత్యాలు శవాన్ని మురికి వాడకి పక్కగా ఉన్న ఒక చెట్టు కిందికి చేర్చారు. అక్కడ తెలిసిన ఓ ముష్టి దానికి శవాన్ని చూస్తూ ఉండమని అప్పచెప్పి ఊళ్ళోకి బయలు దేరారు ఇద్దరూ.

కడుపుతో ఆకలి శాంతించి, ఇంకా నాలుగు డబ్బులు జేబులో ఆడుతుంటే ఎల్లయ్య మనసులోకి ఒక పసందైన ఆలోచన పరుగుపెడుతూ వచ్చింది.

"ఓరొరె, అప్పిగా! ఈ ముసిల్దాన్ని ఇప్పుడే తగలెయ్యకపోతే ముస్తేట్టా" అప్పుడు బీడీ ముక్క తింటున్నా.

"వచ్చిందాన్ని తగలెయ్య కేటి సేను కొంటాం! కూడెట్టునా! గుడ్డెట్టునా" అన్నాడు అప్పిగాడు, భుక్తాయాసంతో పొట్ట రాసుకొంటూ.

"అదేరా సెప్పేది. కావాలంటే చేష టేలకి కూడెదతాది — సుక్క కూడా సూత్తది" అన్నాడు ఎల్లయ్య ఉత్సాహంగా.

ఎల్లయ్య ఆలోచన అప్పిగాడికి నచ్చింది. ఆ రోజులాగే మరునాడు కూడా ముసిల్దాని శవాన్ని ఇంకోచోట పెట్టు కొని, వచ్చిన సొమ్ము రాబట్టుకొని అప్పుడు కాల్చి పారేస్తే పోయేదేం లేదు. కాదంటే శవం కుళ్ళి కాస్త కంపు కొడుతుంది.

ముత్తవ్వ దహన కాండ మరునాటికి వాయిదా పడ్డంతో అప్పిగాడి జేబులో మిగిలిన డబ్బులు మా సంగతి ఏమి టంటూ పలకరించాయి. వాటికి సమాధానం చెప్పేలోపునే కాస్త దూరంలో ఉన్న సుబ్బయ్య కల్లు పాక "రండిరం" డంటూ వాళ్ళని ఆహ్వానించింది. కొత్త సరుకేదో వచ్చిందని చెప్పాడు సుబ్బయ్య. దాన్ని రుచి చూడకుండా ఊరుకోవడానికి వాళ్ళకి మన సొప్పలేదు. రాత్రి పొద్దుక్కా ఇద్దరూ అలా పడి తాగుతూ అక్కడే ఉండిపోయారు.

తెల్లవారి కాస్త ఒంటిమీద తెలివి వచ్చాక ముసిల్దాని శవం గుర్తుకొచ్చింది. మెల్లగా లేచి కాళ్ళీడ్చుకొంటూ శవాన్ని ఉంచిన చెట్టు దగ్గరికి వచ్చారు. చెట్టు కింద శవం లేదు. శవం మీద కప్పిన గుడ్డా లేదు. గుడ్డ గాలికి ఎగిరిపోకుండా ఎత్తు పెట్టిన రాళ్ళు మాత్రం చెట్టు కింద ఒక పక్కగా పెట్టి ఉన్నాయి.

వాళ్ళు శవానికి కాపలాగా ఉంచిన అంకాలమ్మ అక్కడ లేదు. తెల్లవారుతూనే అడుక్కోవడానికి పట్నంలోకి వెళ్ళి పోయింది. అప్పిగాడు, ఎల్లయ్య వస్తే కబురు చెప్పమని తనకి బదులుగా ఇంకో మనిషిని అక్కడ నిలిపిపోయింది. అంకాలమ్మ చెప్పమన్న నాలుగు మాటలు చెప్పి వాడు వెళ్ళిపోయాడు.

ఆ మాటల సారాంశం ఇది — పట్నంలో అక్కడక్కడ మశూచి వ్యాధి సోకుతోందట. అది వ్యాపించకుండా అరికట్టడానికి ఆరోగ్య శాఖవారు కార్యరంగంలోకి దూకారు. దానిలో భాగంగా మురికి వాడల్ని శుభ్రం చెయ్యడానికి ఇంకా చీకటి ఉండగానే మునిసిపాలిటీ వారి చెత్త లారీలు ఊరుమీద విరుచుకు పడ్డాయి. అంకాలమ్మ ఎంత అడ్డు పెడుతున్నా వినకుండా కుళ్ళి కంపు కొడుతున్న ముసిల్దాని శవాన్ని బండిలో వడేసి పట్టుకు పోయారు. ఆ సమయంలో అప్పిగాడు కాని, ఎల్లయ్య కాని అక్కడ ఉండి ఉంటే, అలా శవాన్ని కుళ్ళబెట్టి ఊళ్ళో అంటు వ్యాధులు ప్రబలడానికి కారకులైనందుకు వాళ్ళని కూడా లాక్కుపోయి 'జైల్లో తోసేసి ఉండేవారు.

వాడు చెప్పిన కథంతా విని, "ఒరే, ముత్తవ్వా! మాసిటికి కూడెట్టకుండా ఎల్లిపోనావుటే" అని ఏడుస్తూ అప్పిగాడు చెట్టు కింద కూలబడ్డాడు. "ఏడవకే" అని అప్పిగాణ్ణి ఓదారుస్తూ తనూ ఆ పక్కనే వాలిపోయాడు ఎల్లయ్య.

రాత్రి పడ్డ మందు నిషా తెల్లవారినా ఇంకా వాళ్ళని వదలలేదు. కొత్త సరుకు కావడంచేతేమో తల తిరుగుతున్నట్టు, కాళ్ళు తేలిపోతున్నట్టు, కడుపులో తిరిగేస్తున్నట్టు అదోలా తిక్కగా ఉంది. ఇద్దరూ పడిందే సాటుగా నిద్రలోకి జారిపోయారు.

పగటి పూట ఆ ప్రాంతంలో జన సంచారం అంతగా ఉండదు. రోజంతా ఊళ్ళో అడుక్కొని, చీకటి పడబోతుంటే ఒక రొకరుగా ముష్టివాళ్ళంతా అక్కడికి చేరుకొంటారు. కాస్త ముందుగా వచ్చిన వాళ్ళయినా ఒంటిమీద స్పృహలేకుండా చచ్చినట్టు పడున్న వీళ్ళని గురించి పట్టించుకోలేదు. "దొంగెదవలు ... వచ్చిందాన్ని ముందెట్టుకొని అడుక్కొన్న డబ్బులొత్తె తెగతాగి పడున్నరు" అని కొందరు తిట్టిపోశారు.

ఉదయం ఎత్తుకెళ్ళగా మిగిలిన చెత్త తీసుకు పోవడానికి సాయంకాలం మళ్ళీ వచ్చింది చెత్త లారీ. ఈ సారి పని వాళ్ళతోపాటు పర్యవేక్షణకి సార్జెంటు కూడా వచ్చాడు. అతడు పరిసరాలన్నీ తిరిగి చూస్తుంటే చెట్టుకింద పడి ఉన్న అప్పిగాడు, ఎల్లయ్య కనిపించారు. అను మానంగా కాస్త ముందుకి వంగి, చేత్తో ముట్టుకు చూశాడు. ఆ కట్టెల్లోంచి జీవం ఎప్పుడో లేచి పోయింది.

ఉదయం అవ్వ ప్రయాణం చేసిన లారీ లోనే, దాని చావుకోసం రోజూ దేవుణ్ణి ప్రార్థించే అప్పిగాడు, ఎల్లయ్య సాయంకాలం బయలుదేరారు. భేదమల్లా ఒక్కటే. అవ్వది సహజ మరణం; వీళ్ళది కొని తెచ్చుకొన్న చావు. చెత్త లారీ పట్నం దారి పట్టింది. పక్కగా ఉన్న పార్కులో రేడియో ప్రాంతీయ వార్తలు చెప్తు తూంది . . . "ఇప్పటి వరకు అందిన సమాచారం ప్రకారం నగరంలో నిన్న రాత్రి విష మిశ్రితమైన మద్యం సేవించి ప్రాణాలు కోల్పోయినవారి సంఖ్య ఇరవై."

"మరో రెండు కలుపుకో!" రోజు పని ముగించుకొని ఇంటి ముఖం పడుతున్న లారీ డ్రైవరు జోకేశాడు. "ఆదేవుడి పిలుపు ఎప్పుడు, ఎవరికి వస్తుందో? అలా మతిచి పడకూడదు, బాబూ." చెత్త ఎత్తి పోసే చెంచయ్య వాడిని మందలించాడు. ★